

Fauske 3. juni 2013

Norges Vassdrags- og Energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo
E-post: nve@nve.no

Høringsuttalelse 10 småkraftverk i Hemnes kommune

Forum for Natur og Friluftsliv i Nordland, FNF Nordland, er et nettverk for 14 natur- og friluftslivsorganisasjoner i Nordland, med til sammen over 20 000 medlemskap. FNF Nordland arbeider for å sette friluftslivet og dets behov på dagsorden og øke bevisstheten om helse og livskvalitet samt viktigheten av å ta vare på naturen og miljøet rundt oss. FNF Nordland arbeider også for å sikre arealer for et aktivt friluftsliv. De frivillige natur- og friluftslivsorganisasjonene er med sin demokratiske styreform og åpne medlemsadgang et talerør for de store grupper av allemannsrettighetshavere i norsk utmark.

FNF Nordland har arrangert og avholdt møte med representanter fra FNF-organisasjoner i Hemnes og innhentet kunnskap utenom det som foreligger i utredningene. Naturvernforbundet i Nordland har vært delaktig i utformingen av uttalelsen. FNF Nordland er godt kjent med uttalelsen til Hemnes Turistforening og deres innspill vektlegges i de sakene som berører dem.

Generelle merknader

Mange kraftutbygginger i Hemnes har påvirket vassdragsnaturen, økosystemer, oppvekstområder for laks og sjøørret, vassdragstilknyttede fugler og byttedyr for fugl og fisk. Fraføring av naturlig vannstrenger, liten restvannføring og gamle kraftverk som i sin tid tok lite miljøhensyn, har sammen med tekniske installasjoner og vegbygging hatt negativ virkning på naturverdier, biologisk mangfold og landskapsbildet. Dette har igjen hatt negative konsekvenser for opplevelsesverdi og friluftsliv. Inngrepsfri natur og stillhet er blant de viktigste kriteriene for utøvelse av friluftsliv, økt livskvalitet og folkehelse.

Store INON-områder er falt bort som følge av vassdragsutbygginger i Hemnes. Dette skal ikke bagatelliseres og vi forventer at det vektlegges i den samlede vurderingen av omsøkt kraftutbygging i Hemnes. 95 % av vasskraftpotensialet i Hemnes er allerede regulert og utbygd. Dette har sammen med foreldede manuvreringsregimer forringet vannkvaliteten i flere vassstrenger. Vanddirektivets bestemmelse må derfor legges til grunn ved nye kraftutbygginger og vilkårsrevisjoner.

Røssåga og Bjerkavassdraget er særlig hardt belastet av inngrep. Opprinnelig drenerte Kjennsvatn og Gressvatn til Bjerkavassdraget. Nå føres vannet over til Storakersvatn som fungerer som magasin for kraftverkene i Ranavassdraget. Det er også flere bekkeinntak og overføringer til Kjennsvatn fra øverst i Leirskarddalen, som fører vann bort fra Leirelva. Leirelva er den viktigste sideelva til Røssåga og har sitt utspring fra Røssvatnet og munner ut i Sørfjorden. Røssåga ble i sin tid utbygd for å forsyne kraftkrevende industri med elektrisitet. Den beryktete storlaksestammen gikk kraftig tilbake som følge av reguleringen. I 1980 ble det påvist at laksen i Røssåga var infisert av lakseparasitten Gyrodactylus salaris. Elva er i dag friskmeldt etter å ha blitt rotenonbehandlet og laksestammen har vært under reetablering.

I områder der vassdragsnaturen er hardt belastet skal en være varsom med å tillate nye inngrep og Prinsippene i Naturmangfoldloven §§ 8 til 12 skal legges til grunn skal legges til grunn. Naturmangfoldloven § 8 krav om et rimelig kunnskapsgrunnlag for det enkelte tiltaket som er omsøkt, og samlede belastningen. Dersom det er knyttet usikkerhet til kunnskapsgrunnlaget må prosjektet avvente til det foreligger bedre kunnskap eller så skal *føre-var-prinsippet* legges til grunn. Dagens system med begrensede konsekvensutredninger i regi av utbygger, særlig i småkraftsaker, fungerer dårlig og bidrar til marginalisering av viktige verdier. Det er også slik at feltundersøkelsene alt for ofte foregår til en tid på året som begrenser betydningen av datainnhenting. Det er derfor positivt med den nasjonale kartleggingen av landskaps- og naturverdier og naturmangfold som nå er startet i Nordland. Videre konsesjonsbehandling må avvente denne kunnskapsinnhenting i tilfeller der kunnskapsgrunnlaget er dårlig, jfr *føre-var-prinsippet*.

Bestemmelsene i naturmangfoldloven om sumvirkninger og samlet belastning (§ 10) er speilvendt og slik å forstå at når naturverdier er forringet som følge av inngrep skal en være særlig varsom med nye inngrep som forringer restverdiene ytterligere. Det er viktig at all oppdatert kunnskap, og all kunnskap som nå innhentes, legges til grunn i behandling av konsesjonssøknader for småkraftverk.

Kunnskap om friluftsliv i fylket har vært lite kartlagt og Nordland fylkeskommune startet senhøsten 2011 opp et kartleggingsprosjekt av friluftsliv i Nordland med målsetningen om at alle kommuner i Nordland får kartlagt og satt verdi på sine friluftslivsområder. Det har også vært liten kartlegging og verdisetting av landskap og fossefall som viktige landskapselementer. I forbindelse med utarbeidelsen av fylkesdelplan for vindkraft og små vannkraftverk ble det gjennomført kartlegginger av landskapsverdier. I fylkesdelplan for små vannkraftverk pekes det på viktigheten av å ta landskapsestetiske hensyn og at det alltid stilles krav om tiltak for å ivareta landskapsopplevelsen.

Fossefall som framstår som landemerker må spares for kraftutbygging. Det gjelder i denne sammenheng Brattåga, Sørbuktelva og så godt som alle kraftverk i Leirskardalen. I tillegg har fossefall betydning for det lokale klima og fuktkrevende arter. I fylkesdelplanen for små vannkraftverk har landskapselementer som har stor verdi for stedsindentitet, friluftsliv og reiseliv mest verdifullt. Dessverre har flere viktige fossefall i Hemnes blitt borte eller forringet til fordel for kraftutnyttelse, også i nyere tid. Konsesjon til utbygging av Reinåga, et landemerke i Korgen, er en skandale.

Det er viktig at all oppdatert kunnskap og fagrapporter om anadrom laksefisk benyttes og legges til grunn i vurderingen av nye vassdragsinngrep i Hemnes. FNF Nordland viser blant annet til Rapport 2013-07 ”Overvåking av reetablerte laksebestander i Røssåga og Ranaelva i 2012”.

Nordland er rik på kalkholdig berggrunn og her finnes de fleste grotter. Grotter/karstgrotter representerer helt spesielle livsmiljø, kan ha stor betydning i forskningssammenheng og for grottevandring. FNF Nordland krever at det gjøres vurderinger av slike forekomster i Hemnes og at det gjøres ut i fra et tilfredsstillende kunnskapsgrunnlag.

For tema fugl så er det en gjenganger at tidspunkt for befarig (senhøsten) ikke er gunstig for tilstrekkelig datainnhenting (som bl.a. konsulentene for Vollbekken kraftverk uttaler). Dette

er svært uheldig når det skal legges opp til en samlet vurdering og samla belastning i en kommune der meste av vassdragsnaturen er utbygd og bidrar til å marginalisere viktige naturverdier, ikke bare fugl.

I ”søknadspakken” om 10 kraftverk i Hemnes kan ikke FNF Nordland se at det foreligger kunnskap og utredninger om tema samla belastning, og hvor mye av vassdragsnaturen, herunder prioriterte og utvalgte naturtyper, rødlistede arter, eller områder med store landskapsverdier, naturtyper og økosystemer (nml. § 4 og 5) som er gått tapt eller blitt marginalisert som følge av omfattende kraftutbygging i kommunen. FNF Nordland har derfor i eget brev til NVE/MD 27.05.13 bedt om tilrettelegging fra NVE for vurdering av samlet belastning slik det er blitt sagt for å begrunne pakkebehandling. Både utbygger og høringsparter trenger mer tid til denne vurdering. Svært lite av arealene i Hemnes kommune er dessuten vernet (vel 3,2 prosent), noe som gir kommunen utfordringer i å kunne bevare viktige naturverdier og nå forvaltningsmål for blant annet prioriterte og utvalgte naturtyper.

I Nordland er det et kraftoverskudd på over 40 % og begrenset kapasitet i overføringsnettet. Det må tas hensyn til at Hemnes kommune allerede produserer masse fornybar kraft. FNF Nordland mener det er behovet for fornybar kraft og forsyningsikkerhet som må tillegges avgjørende betydning når samfunnsnyten vurderes. Ny kraftproduksjon i en kommune og region med enormt kraftoverskudd, og særlig elvekraftverk som bare produserer kraft sommerstid har liten samfunnsnytte. I sektoranalysen for fornybarsatsinga i landsdelen som NHD gjennomfører, peker kraftbransjen selv på at manglende etterspørsel etter fornybar kraft er en flaskehals for mer utbygging av ny fornybar energi og opprusting av gamle kraftverk. Det er derfor ingen hast med tildeling av nye konsesjoner i hardt belastede natur- og friluftslivsområder. Vi har god tid til å finne de minst konfliktfylte områder i forhold til natur, friluftsliv og folkehelse.

FNF Nordland har følgende innspill til de ti omsøkte kraftverkene i Hemnes (i tilfeldig rekkefølge):

Vollbekken kraftverk

Grunneiere søker om å bygge Vollbekken kraftverk i Leirskarddalen. Formålet er å utnytte energien i vassdraget til elektrisk kraftproduksjon for salg og eget bruk. Kraftverket vil utnytte et fall på 460 m mellom inntak på kote 515 og kraftstasjon på kote 55. Rørgata på 1,86 km legges i gravd/sprengt grøft. Det vil bygges ca. 300 m ny vei for adkomst til inntaket, ut over dette vil eksisterende veinett benyttes i prosjektet. Middelvannføringen ved inntaket er 0,2 m³/s og det er søkt om en maksimal slukeevne på 0,57 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 2,2 MW, og skal etter planen produsere 5,8 GWh. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring over en strekning på knapt 2 km i Vollbekken. Søker planlegger ikke slipp av minstevannføring.

Området er generelt preget av betydelig kulturpåvirkning og omgis av flere gårdseiendommer. Bekken har også tidligere blitt brukt til kraftproduksjon, og det finnes rester etter tidligere installasjoner.

FNF Nordlands vurdering

Gubbeskjegg (rødlistestatus NT) finnes spredt i de øvre deler av området, hvor det er forekomst av eldre granskog. Potensialet ellers for rødlistefunn vurderes som moderat til lavt. Leirelva går også stort sett åpen vinterstid, noe som er gunstig både for oter og fossefall. Det ble definert to hovednaturtyper på den berørte strekningen, i øvre del ved inntak *gammel barskog* og i nedre del *gråor-/heggeskog*, begge klassifisert som hensynskrevende naturtyper. Kort trollskjegg (NT) kan ikke utelukkes at forekommer i influensområdet.

FNF Nordland er skeptisk til at de to definerte naturtypene gammel barskog og gråor-/heggeskog ikke vil kunne bli påvirket av en eventuell utbygging. Naturtypene kan ha store naturverdier og sjeldne arter. FNF Nordland mener det bør se på andre utbyggingsalternativ eller fraråder en utbygging av Vollbekken kraftverk.

Jamtjorbekken kraftverk

Kraftverket vil utnytte avløpet fra et felt på 2,32 km². Inntaket er tenkt plassert rett ovenfor brekket i dalsiden på kote 548, mens utløpet ligger på kote 84. Dette gir et brutto fall på 464 meter. Prosjektet er et rent elvekraftverk, uten regulering. Anlegget vil bestå av inntaksdam, nedgravde rør og kraftstasjon i dagen. Damområdet er tilgjengelig via eksisterende skogsbilveier. Kraftstasjonen er plassert like ved privat gårdsveg. Installasjonen forutsettes å bli 1,23 MW og tilhørende produksjon er beregnet til 3,87GWh.

Jamtjorbekken går i bratt terreng fra Grønfjellet og ned i Leirelva. Tregrensa ligger omtrent på kote 600. Nedbørfeltet til Jamtjorbekken er uberørt av synlige menneskelige tiltak, nedenfor tregrensa er imidlertid lia preget av skogbruk i form av hogst, planting av gran og skogsveier på kryss og tvers. I bunnen av Leirskarddalen, langs Leirelva, går det bilvei. Her er det dyrket mark og det ligger flere bolighus og gårder her. Ei kraftlinje går langs dalen parallelt med bilvei/Leirelva og går nært påtenkt kraftstasjon.

FNF Nordlands vurdering

INON-konflikten ved en eventuell realisering av det Jamtjorbekken er isolert sett ikke så stor ut i fra foreliggende kunnskap. Men store INON-områder er falt bort p.g.a. vassdragsutbygginger i Hemnes. Dette skal ikke bagatelliseres og vi forventer at det vektlegges i den samla vurderingen av omsøkt kraftutbygging i Hemnes.

FNF Nordland er kjent med at noen som bor i Leirskarddalen kan bli berørt gjennom å miste tilgang til vann som de henter i bekken dersom det skulle bli en utbygging.

Leirelva er det viktigste sidevassdraget til Røssåga, og sidebekkene er igjen viktige for oppvekstområder for anadrom fisk. At kulverten i veien i bunnen av Leirskarddalen ikke er riktig utformet for fisk og blir et forseringshinder, skal ikke dempe konfliktnivået. Dersom eksisterende, fysiske inngrep i et vassdrag er til hinder for fiskevandring, skal det gjøres miljøforbedrende tiltak for å bedre forholdene. FNF Nordland mener det bør foretas miljøforbedrende tiltak og sikre vandringsmulighet for anadrom fisk før videre konsesjonssbehandling.

Melandsbekken kraftverk

Kraftverket vil utnytte et fall på 500 m mellom inntak på kote 547 og kraftstasjon på kote 47. Rørgata på 1,9 km legges i gravd/sprengt grøft. Det vil etableres avkjørsel fra fylkesveien for adkomst til kraftstasjon, ut over dette vil eksisterende veinett benyttes i prosjektet.

Middelvannføringen ved inntaket er 0,2 m³/s og det er søkt om en maksimal slukeevne på 0,4 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 1,5 MW, og skal etter planen produsere 4,6 GWh. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring over en strekning på 1,7 km i Melandsbekken. Søker har planer om å slippe 20 l/s om sommeren og 10 l/s om vinteren i minstevannføring.

FNF Nordlands vurdering

Det ble ikke vurdert som nødvendig med fiskeundersøkelse i Melandsbekken fordi aller meste av prosjektstrekningen har ingen verdi for fisk og liten verdi for øvrig ferskvannsfauna.

Melandsbekken ble ikke prøvefisket med hensyn på å undersøke om den er sjørrettførende. Melandsbekken går i bratt terreng, men det er mulig at det kan gå opp et og annet individ av anadrom fisk helt nederst i elva ved god vannføring. Første vandringshinder ligger imidlertid bare 20 m oppstrøms samløpet med Leirelva, ved veien der kraftstasjonen er planlagt. Under veien er det her anlagt en kulvert som har et alt for høyt utløp. Dersom eksisterende, fysiske inngrep i et vassdrag er til hinder for fiskevandring, skal det gjøres miljøforbedrende tiltak for å bedre forholdene. FNF Nordland mener dette bør foretas før videre konsesjonsbehandling.

FNF Nordland mener dette blir en for enkel konklusjon og at det burde vært gjort miljøforbedrende tiltak (i tråd med vannforskriften) for å bedre vandringsmulighetene for sjørret, fremfor å gi fisk liten verdi bare fordi eksisterende, fysiske inngrep sørger for det. Grunneier opplyser at det tidligere kunne gå enkelte sjørret opp til ca. 150 meter ovenfor veien (og planlagt kraftstasjon). Om det er lite egnet for anadrom fisk å gyte her, så egner det seg som oppvekstområde. Etter vår oppfatning er det mangel på viktig kunnskap på tema fisk.

Det knyttes også en større usikkerhet av påvirkningen av redusert vannføring. Spesielt gjelder dette påvirkningen på fuktighetskrevede vegetasjon langs vannstrengen. Det er ikke gjort omfattende undersøkelser av dette, og det er stor mangel på kunnskap angående temaet. Det er også en liten usikkerhet knyttet til vurderingen av konsekvens av utbyggingen.

Konklusjon

FNF Nordland mener det bør foretas miljøforbedrende tiltak ved sikre vandringsmulighet for fisk. Vi stiller spørsmål om kravet om kunnskapsgrunnlaget etter Naturmangfoldloven er innfridd.

Bjurbekken kraftverk

Bjurbekken ligger i Bjurbekkdalen, som er en forlengelse av Bjerkadalen øst for Bjerka i Hemnes kommune i Nordland. Tiltaket er presentert i to alternativer. Kraftverket vil utnytte et fall på 124 m, alternativt 116 m mellom inntak på kote 375 og kraftstasjon på kote 251, alternativt kote 259. Vannveien blir noe over 2 km lang, og planlegges i tunnel på øvre del og i nedgravd rørgate på nedre del av strekningen. Eksisterende veier vil oppgraderes og ca. 140 m ny vei vil etableres for adkomst til kraftstasjon og tunnelpåhugg. Middelvannføringen ved inntaket er 1,4 m³/s og det er søkt om en maksimal slukeevne på 4,1 m³/s. Kraftverket vil ha

en installert effekt på 4,2 MW, alternativt 3,9 MW, og skal etter planen produsere 9,5 GWh, alternativt 8,9 GWh. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring over en strekning på 2100 m, alternativt 1850 m i Bjurbekken. Søker har planer om å slippe 200 l/s om sommeren og 25 l/s om vinteren i minstevannføring.

FNF Nordlands vurdering

Naturmiljø

Artsmangfoldet vurderes til å være ordinært, men det er ei bekkekløft som er lokal viktig (C-verdi) og fossesprøytsone av middels verdi (B-verdi). FNF Nordland mener at informasjonen som allerede foreligger burde være tilstrekkelig til å avslå søknaden. Resterende, dokumenterte viktige vassdragsverdier i kommunen må ivaretas. At konsulentene er i tvil om fossesprøytsonen med B-verdi likevel kan kalles fossesprøytsone, eller at potensialet for rødlistede arter regnes som liten til tross for at det kan forekomme i midtre del av bekkekløfta, er for FNF Nordland en vurdering der føre-var-prinsippet bør legges til grunn.

Mye av vannet er allerede overført og Bjurbekken tar restvatnet. Reduksjon av enda mer vannføring kan ha negative konsekvenser på laks og sjørret da Bjurbekken er et oppvekstområde for laks og sjørret. FNF Nordland dette må tas med i betraktning til tross for at det ikke anadrom fisk i elva i den berørte strekningen, kun mindre bekkørret.

Vanndirektivet

Bjerka-Plura er åpnet for revisjon av konsesjonsvilkår. Da skal oppdatert kunnskap om miljøpåvirkningene av utbyggingen brukes for å iverksette tiltak for å bedre vannkvaliteten. Og når nye vassdragsinngrep skal behandles og vurderes, så skal ikke vannkvalitet og vassdragsverdier forverres og forringes av ytterlige kraftutbygginger. Norges forpliktelses til å ivareta formålet med vannforskriften som er å sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene.

Konklusjon

FNF Nordland henstiller om at det ikke gis konsesjon til Bjurbekken kraftverk

Mørkbekken kraftverk

Norsk Grønnkraft AS søker om å bygge Mørkbekken kraftverk helt innerst i Leirskardalen, og vil utnytte et fall på 157 m mellom inntak på kote 846 og kraftstasjon på kote 689. Rørgata på 1,32 km legges i gravd/sprengt grøft. Det planlegges ingen nye permanente veier for prosjektet. Middelvannføringen ved inntaket er 1,04 m³/s og det er søkt om en maksimal slukeevne på 2,44 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 3,1 MW, og skal etter planen produsere 9,2 GWh. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring over en strekning på 1,3 km i Mørkbekken. Søker har planer om å slippe 65 l/s om sommeren og 25 l/s om vinteren i minstevannføring.

FNF Nordlands vurdering

Influensområdet til tiltaket vil berøre alle sonene av INON. Området som får endret INON-status inneholder også noe villmarkspregede områder. Dette er etter dagens INON-kart (p.g.a.

Statkrafts overføring inn til Mørkbekken), og vil etter det ventes å ha mindre INON-bortfall og trolig ingen bortfall av villmarkspregede områder.

FNF Nordland mener INON-konflikten uavhengig om at villmarkspregede områder forsvinner eller ikke, vil være uakseptabel. Når det er et politisk vedtatt *mål* å *bevare* mest mulig av de inngrepsfrie naturområdene intakte, er det bekymringsverdig dersom NVE skal godkjenne utbygginger med store INON-bortfall i kommuner.

Dette er et høyfjellsterreng og de negative visuelle konsekvensene er store slik vi ser det. I stedet for å være et inngrepsfritt område, så er det blitt mer og mer inngrep i området. Blant annet en ny anleggsvei i forbindelse med bygging av tunnel inn til Durmålsvatnet, der transport av utstyr (helikopter) skulle foretas på en vinterveg, men som fikk store sår i marka etter at det er blitt kjørt bulldoser inn.

For tema friluftsliv er konflikten stor. Området rundt Mørkbekken er brukt til turgåing, med merkede stier langs både elven og Mørkbekktjønnna. Området er lett tilgjengelig og på sommerstid er det vei helt til Statkrafts inntak for Mørkbekken. Hemnes Turistforening har ei steinbu rett oppom Mørkbekktjønnna, og Rabothytta noe lengre opp under oppføring. Dette er attraktive turområder som vil miste mye av kvalitetene dersom det omsøkte tiltaket realiseres. Hemnes Turistforening har lagt ned mye innsats for å sikre allmennheten tilgang på hyttene deres, og en viktig bidragsyter i folkehelsearbeidet. Det er følgelig ikke ønskelig at natur- og opplevelseskvalitetene i disse unike turområdene i Hemnes forringes.

Konklusjon

FNF Nordland henstiller at det ikke gis konsesjon til Mørkbekken kraftverk.

Sagelva kraftverk

Sagelva ligger på nordsiden av Hemneshalvøya og har sitt utløp i Ranfjorden. Elva er kilde for drikkevann til Hemnes vannverk som har vannmagasin i elva på kote 198. Det er overløp fra vannmagasinet som er planlagt å utnytte til kraftproduksjon. Vanninntaket blir etablert umiddelbart etter overløp på eksisterende dam til vannverket. Overløpsdam av betong i elva med høyeste vannstand på samme kote som i dagens eksisterende dam. Denne vil danne en forlengelse av eksisterende dam som har en knekk midt på -til terrenget på andre siden av elven. Største høyde blir ca 3,5 meter, damkrone lengde vil bli ca 10-12 meter. Det blir en liten inntakskulp med neddykket inntak. Dette gir isfritt inntak og en liten inntakskulp for å jevne ut vassføringen. Inntaket blir utstyrt med luke evt. stengeventil og inntaksrist.

Det tas utgangspunkt i eksisterende inntak til vannverk. Fra inntaket vil vannet føres i nedgravd rør på østsiden av Sagelva til kraftverk på kote 4 ved sjøen. Det foreslås slipp av minstevannføring på 64 l/s sommer og 4 l/s vinter.

FNF Nordlands vurdering

FNF Nordland mener det bør vurderes andre utbyggingsløsninger. For eksempel se på muligheten for at det installeres en turbin i vannverket, heve vannspeilet og ha minstevannsføring i stedet. Her bør det være utbyggingsløsninger og alternativer som har lite konsekvenser for natur og miljø.

Sørbuktelva kraftverk

Statskog SF har søkt om å få bygge Sørbuktelva kraftverk ved Tustervatnet, sør i Hemnes kommune. Kraftverket vil utnytte et fall på 380 m mellom inntak på kote 770 og kraftstasjon på kote 390. Det er planlagt å bruke vannet ved inntaket på kote 769 som et buffermagasin opp til kote 770. Rørgata på 2,4 km legges i nedgravd/sprengt grøft. Det planlegges å anlegge en permanent grusvei fra riksvei 806 til kraftstasjonen. Denne vil få en lengde på 2,5 km. En midlertidig anleggsvei vil bli lagt langs rørtraseen. Middelvannføringen ved inntaket er 0,36 m³/s og det er søkt om en maksimal slukeevne på 0,80 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 2,5 MW, og skal etter planen produsere 8,2 GWh/år. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring over en strekning på 3,5 km i Sørbuktelva. Søker har planer om å slippe 85 l/s om sommeren og 6 l/s om vinteren i minstevannføring.

FNF Nordlands vurdering

INON og landskap

Prosjektet ligger delvis inne i INON sone 2. Tiltaket berører et INON-område av stor verdi. Prosjektet vil medføre et bortfall av villmarkspregede områder med 9,4 km² og INON sone 2 med 5,79 km². Ca. 12,18 km² INON sone 1 vil omdefineres til INON sone 2. FNF Nordland mener tap av INON av dette omfang er uakseptabelt. Det er et politisk vedtatt *mål* å bevare mest mulig av de inngrepsfrie naturområdene intakte.

Det er flere fosser på prosjektrekningen. To av dem er forholdsvis store, en ved kote 570 med ca. 10 m fall, og en ved kote 620 med ca. 12 m fall. FNF Nordland er kritiske til utbygginger av vassdrag med landskaps- og opplevelsesverdier av et slikt omfang som vil kunne forringes.

Friluftsliv

Etter kommuneplanen til Hemnes kommune er området registrert som utfartsområde/ svært viktig friluftsområde. Området rundt Kjerringtinden, Geittinden og Brurskanken står i dag sammen med Okstindmassivet fram som et av de få områdene med relativt lite inngrep og populære turmål. Et småkraftverk vil ha negative konsekvenser for friluftsliv og konfliktgraden er uakseptabel. FNF Nordland viser til Hemnes Turistforenings uttalelse om Sørbukta kraftverk.

Konklusjon

Det omsøkte tiltaket vil ha uakseptable konsekvenser for INON, landskap og friluftsliv. FNF Nordland henstiller om at det ikke gis konsesjon til Sørbuktelva kraftverk.

Lendingselva kraftverk

Det søkes om å regulere Grønvatnet med 0,5 m, og kraftverket vil utnytte et fall på 126 m mellom inntak på kote 532 og avløp på kote 406. Middelvannføringen ved inntaket er 2,1 m³/s og det er søkt om en maksimal slukeevne på 4,2 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 4,2 MW, og skal etter planen produsere 14,2 GWh, alternativt 13,5 GWh uten reguleringen av Grønvatnet. Rørgata på 760 m legges i gravd/sprengt grøft. Det planlegges ingen nye permanente veier for prosjektet. For å få atkomst til kraftstasjonen i byggetiden må det bygges en midlertidig vei, ca 200 meter lang og ca 2,5 meter bred, opp fra Bleikvatnet.

Utbyggingen vil føre til redusert vannføring over en strekning på 830 m i Lendingelva. Søker har planer om å slippe 600 l/s om sommeren og 200 l/s om vinteren i minstevannføring. For tilknytting av Lendingelva kraftstasjon er det valgt å legge en ca 400 m lang jordkabel ned til Lendingvika og videre ca 3,5 km sjøkabel i Bleikvatnet som tilknyttes eksisterende 22 kV linje i Spyvika ved Smalsundet, hvor kraften føres videre inn mot Øvre Røssåga trafostasjon.

FNF Nordlands vurdering

Naturmiljø

Området er av stor betydning for naturmangfoldet og flere naturtyper og vegetasjonstyper med viktig og lokalt viktig verdi finnes i tiltaksområdet. Regulering av Grøndalsvatnet gir størst negativ virkning på naturtyper.

Under befaring ble det registrert bekkekløfter i midtre og nedre del av elva. Ved kote 470 var det store forekomster av skorpelavene *Aspicilia supertegens* og *Lecanora cf argopholis*, førstnevnte en lite kjent art med spredte forekomster i Norge. Ved denne lokaliteten ble også den rødlista setertrømpetmose (*Nær truet*) funnet.

Deltaområdet på østsiden av Grønvatnet er en meget god hekkebiotop for våtmarksfugl. Det er observert storlom i Grønvatnet, men hekking er ikke kjent. Fossekall er observert i elva nedenfor Grønvatnet med fin hekkebiotop for arten.

INON og landskap

Tiltaket vil medføre bortfall av sone 2 1,5 km² og omklassifisering fra sone 1 til sone 2 0,05 km².

Reguleringen av Grønvatnet kan medføre negative konsekvenser for landskapet rundt Grønvatnet som følge av reguleringszone og for deltaområdet med tilhørende reindrift, naturtyper og hekke- og leveområde for vadere og ender.

Friluftsliv

Dette er et mye brukt område for friluftsliv med flere merkete løyper. FNF Nordland viser til uttalelsen fra Hemnes Turistforening som peker på Grøndalen som i dag står fram som et område som oppleves som urørt og med Grønvatnet er det et av de vakreste perlene i naturen i Hemnes Kommune. Grøndalen har lang historie som ekstra slott- og beiteland for bygdene omkring, og har av den grunn også spesiell betydning for mange.

Konklusjon

FNF Nordland mener det er uakseptabelt med en utbygging som vil redusere landskaps- og opplevelsesverdien i et svært mye bruk friluftslivsområde. Tiltaksområdet er også av stor betydning for arts mangfold og innehar flere naturtyper og vegetasjonstyper med viktig og lokalt viktig verdi som må ivaretas. Spesielt vil en regulering Grønvatnet har negative konsekvenser for biologisk mangfold og friluftsliv.

Valåga kraftverk

Fjellkraft AS har søkt om å bygge Valåga kraftverk. Elva renner ut i Røssåga like nordvest for kommunesenteret Korgen. Kraftverket vil utnytte et fall på 236 m, mellom inntak på kote 261 og kraftstasjon på kote 25. Inntaket er planlagt i eksisterende magasin for Korgen vannverk. Vannveien er planlagt som nedgravde rør over en strekning på ca. 1,6 km. Det er oppgitt et behov for bygging av ca. 100 m permanent adkomstvei til kraftstasjonen. En midlertidig anleggsvei vil følge rørgata. Middelvannføringen ved inntaket er 0,5 m³/s, og omsøkt slukeevne er 0,95. Kraftverket vil ha en installert effekt på 1,7 MW og vil ifølge søknaden produsere ca. 5,8 GWh i et middels år. Det er planlagt å slippe minstevannføring på 15 l/s hele året.

Korgen vannverk har i dag et bekkeinntak i Valåga, nedenfor det planlagte inntaket til kraftverket. I forbindelse med dette prosjektet vil vannverket flytte vanninntaket opp til sitt magasin i Samuelmyra hvor det vil ha sitt eget inntak. Det vil legges rørgate sammen med rørgaten til Valåga kraftverk ned til sin eksisterende rensestasjon. Dette vil bedre vannkvaliteten til vannverket.

FNF Nordlands vurdering

Naturmiljø

Det er registrert og avgrenset fire lokaliteter med tre ulike naturtyper. Dette gjelder en stor bekkekløft og bergvegg, utforming bekkekløft, med B-verdi, mellom høydekotene 200 m og 55 og en mindre mellom høydekotene 45 m og 25 m, som er vurdert til C-verdi. I nedre del av denne bekkekløften er det en tydelig fossesprøytsone vurdert til B-verdi.

Den store bekkekløften har potensielt et stort artsmangfold på regional og lokal målestokk. De registrerte områdene med naturtypene bekkekløft og bergvegg og fossesprøytsone påvirkes negativt av redusert vannføring og redusert luftfuktighet. Det er spesielt for fuktighetskrevede arter på bergveggene og langs elveløpet at dette er negativt.

Når det er en fare for at redusert vannføring vil ha negative konsekvenser for viktige naturtyper og fuktkrevede og rikt artsmangfold, mener FNF Nordland at slipp av minstevannføring 15 l/s hele året ikke er bra nok og at elva må få renne naturlig og være inntakt. De viktige bekkekløftene og fossesprøytsonen i Valåga er allerede negativt påvirket som følge av oppdemningen av Svarttjønna. Det er et stort artsmangfold i lokal og regional målestokk og flere kalkkrevede arter på bergveggene i bekkekløften. Ytterligere inngrep og reduksjon i vannføringen vil kunne forringe naturtypen og medføre at forvaltningsmålet i naturmangfoldloven § 4 på lokalt og regionalt nivå ikke blir nådd.

Vandringshinderet for fisk fra Røssåga som tar seg opp Valåga er et 10 til 15 m høyt fosseberg som ligger rett ved planlagt kraftstasjon. Elva renner stort sett med slak helning på hele strekningen nedenfor vandringshinderet og til utløpet i Røssåga. Dette er et viktig gyte- og oppvekstelv for sjørretbestanden i Røssågavassdraget. Den foregår også noe gyting og oppvekst av laks her.

Redusert vannføring på elvestrekningen mellom inntak og kraftstasjon vil medføre en liten reduksjon av gyte- og oppvekstareal for anadrom laksefisk. FNF Nordland mener at viktige sideelver som fungerer som gyte- og oppvekstelv må holdes inntakt, slik at anadrom laksefisk i Røssågavassdraget ikke utsettes for ytterligere påvirkninger.

Konklusjon

Valåga er sterkt berørt fra før. De registrerte områdene med naturtypene bekkeløft og bergvegg og fossesprøytsone påvirkes negativt av redusert vannføring og redusert luftfuktighet. Redusert vannføring på elvestrekningen mellom inntak og kraftstasjon vil medføre en liten reduksjon av gyte- og oppvekstareal for anadrom laksefisk. FNF Nordland mener ytterlige inngrep og påvirkninger ikke må forekomme i oppvekstområder for anadrom laksefisk. FNF Nordland er i mot vassdragsinngrep som vil ha negative konsekvenser for viktige naturtyper, rødlistearter og rikt arts mangfold, og som vil kunne risikere at forvaltningsmålet i naturmangfoldloven § 4 på lokalt og regionalt nivå bli nådd.

FNF Nordland henstiller om at konsesjon for Valåga kraftverk ikke gis.

Brattåga kraftverk

Fjellkraft AS har søkt om å bygge Brattåga kraftverk innerst i Leirvika, og vil utnytte et fall på 200 m mellom inntak på kote 201 og kraftstasjon på kote 1. Brattåga er en del av vassdragsområdet 155 Røssåga/Elsfjord og Sørfjorden. Den har sitt utspring i fjellområdet mellom Elsfjorden i sør og Leirvika i nord. Rørgata på 1140 m legges i gravd/sprengt grøft. Det planlegges å anlegge 1250 m anleggsvei, hvorav 250 m av denne vil bli permanent. Denne veien vil gå fra ferjekaien og opp til småbruket. Middelvannføringen ved inntaket er 0,89 m³/s og det er søkt om en maksimal slukeevne på 2,14 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 4,3 MW, og skal etter planen produsere 9,2 GWh/år. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring over en strekning på 1 km i Brattåga. Søker har planer om å slippe 35 l/s om sommeren og 8 l/s om vinteren i minstevannføring.

FNF Nordlands vurdering

Landskap og INON

Inntaket i Brattåga blir liggende ca 100 m innenfor INON-sone 2. Det medfører en reduksjon av INON-sone 2 med ca 1,9 km² og 2,5 km² av INON-sone 1.

Tiltakets omfang på landskapsbildet vil være endrede visuelle kvaliteter som følge av anleggsvei, rørgatetrase og redusert vannføring. Det gjelder spesielt området ned mot fjorden. Fra inntaksområdet renner elva over fjell nesten helt ned til fjorden. Nedstrøms inntaket er elva raskt strømmende over berg. Deretter følger et slakere parti, med noe løsmasser i bunn, før Brattåga renner raskt ned mot fjorden. Også i denne delen av Brattåga renner den over berg. Det grunnlendt skog av furu og noe bjørk, samt berg i dagen langs hele strekningen mellom inntaket og fjorden. Siste del av elva ned mot fjorden er kun synlig når en er i båt eller på motsatt side av fjorden.

FNF Nordland er gjort kjent med at Brattåga vises fra Hemnesberget når det er flom og fremstår som et viktig landemerke/landskapselement.

Utløpet av Brattåga. Viktig landemerke i Hemnes og opplevelsesverdi for fritidsfiskere i fjorden. Bildet er tatt 23. mai 2013 (Foto: Frode Solbakken).

Konklusjon

Brattåga fremstår som et viktig landskapselement med stor opplevelsesverdi for de som ferdes på fjorden og på andre siden av fjorden. Elva har etter foreliggende kunnskap ingen sjeldne og truede naturtyper eller rødlistearter, og arts mangfoldet er begrenset. FNF Nordland mener opplevelsesverdien av Brattåga må vektlegges tungt.

For FNF Nordland

Erling Solvang
Styreleder

Gisle Sæterhaug
Daglig leder

Kopi (per e-post) til:

Hemnes kommune
Nordland fylkeskommune
Fylkesmannen i Nordland v/ Miljøvernadv.
Reindriftsforvaltningen i Nordland
Sametinget
Friluftslivets Fellesforbund